

Remissvar om promemorian Näringslivets klimatomställning

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen

- belyser behovet av att inkludera kemikalieaspekter vid utredningar, analyser och åtgärdsförslag på klimatområdet samt att synergier mellan miljömål bör eftersträvas
- lyfter behovet att använda resurser på ett ansvarsfullt sätt, inklusive konsumtion av råvaror och energi
- lämnar specifika synpunkter inom sektorerna Markanvändning, Konstruktioner och bostäder, Industri och Förbränning av plast.

Synpunkter

Kemikalieinspektionen anser att underlaget utgör en bra sammanställning och innehåller en bredd av åtgärdsförslag för näringslivets klimatomställning. Kemikalieinspektionen ser dock att kemikaliefrågorna bör beaktas redan från början vid utredningar, analyser och i åtgärdsförslag för att främja en mer hållbar utveckling. Förslag bör formuleras så att det tydligt framgår att påverkan på andra centrala miljömål (avseende bland annat biologisk mångfald och kemisk förorening) ska beaktas. Dessutom ska synergier med dessa miljömål så långt som möjligt eftersträvas samtidigt som förutsättningarna för att uppnå dem som ett minimum inte påtagligt försämrats. Flera av de föreslagna åtgärderna har mer eller mindre direkta kopplingar till kemikaliepolicyområdet, i Sverige, EU och internationellt, vilket bör förtydligas. Det gäller i synnerhet förslag kopplade till området cirkulär ekonomi och materialåtervinning, men även till exempelvis EU:s Taxonomi och kapitalförsörjning.

Ekonomiskt hållbara och resurseffektiva åtgärder behöver beakta alla relevanta aspekter så att de satsningar som görs faktiskt kan bli långsiktigt hållbara utan behov av omtag, vilket skulle generera onödiga kostnader för både näringslivet och samhället i stort. En smal och bristfällig analys riskerar också att leda till att viktig tid förloras eller att åtgärder genomförs, vilka i ett vidare perspektiv inte bidrar till hållbarhet eller till och med är kontraproduktiva. Tillverkning och användning av kemikalier är centrala aspekter i en hållbar omställning och bör uppmärksammas mer i klimat- och hållbarhetsarbetet.

För att hushålla med naturens resurser och minska utsläppen av växthusgaser krävs att vi går över till en cirkulär ekonomi. Själva produktionen av kemikalier är beroende av fossil råvara, är energiintensiv och medför klimatpåverkande utsläpp. Vi använder idag kemikalier i de flesta sammanhang och de spelar en viktig roll i vårt samhälle, men kemikalieanvändningen har också avigsidor. För att bidra till cirkulär ekonomi bör hälso- och miljöriskerna med kemiska ämnen i varor och material minska fortlöpande. Miljö- och hälsoriskerna från kemikalier är kopplade både till de olika ämnernas farlighet, men också till den totala volymen av ämnen som människa och miljö exponeras för. Kemikalieinspektionen anser därför att resurser bör användas på ett ansvarsfullt sätt samt att det finns behov av att begränsa ökningen av, eller i vissa fall även minska volymen av, konsumtionen av råvaror generellt sett. Konsumtionen av råvaror omfattar även frågor som rör energiproduktion och -användning.

Teknikskiften ger stor potential för positiv utveckling i form av energieffektivisering och minskade utsläpp, men behöver beakta miljö- och kemikaliefrågor i ett bredare perspektiv för att inte också bidra till miljöföroreningar, inklusive förorening av dricksvatten, och oönskade effekter på människors hälsa och miljön. Teknikutveckling och andra åtgärder för klimatomställning kan ge ökad eller ny användning av kemikalier, exempelvis av sådana kemikalier som används i litiumjonbatterier, solceller och vindkraftverk. Miljö- och hälsoeffekter av sådana kemikalier och konsekvenserna av ökad användning, bland annat kopplat till produktion, exponering och avfallsmängder, behöver här beaktas i förhållande till produkternas hela livscykel.

Kemikalieinspektionen anser att det är olyckligt att processen kring att ta fram sammanställningen inte medgivit att promemorian har kunnat kvalitetsgranskas och förankras på ett tillfredsställande sätt hos de myndigheter som ingått i uppdraget.

Sektorspecifika synpunkter

Avsnitt 3.2 Markanvändning

En hållbar jordbruksproduktion är starkt kopplad till användningen av växtskyddsmedel och de initiativ kring minskad användning som beskrivs i EU-kommissionens livsmedelsstrategi *Från jord till bord*¹, *Biodiversitetsstrategi*² samt den föreslagna förordningen kring hållbar användning av växtskyddsmedel³ bör därför beaktas i utredningar, analyser och åtgärdsförslag.

Skogs- och jordbruksmark är en förutsättning för produktionen av bioråvara/ biomassa, vilken i underlaget lyfts som ett hållbart substitut för bränslen och råvara av fossilt ursprung samt för produktion av material och produkter. Tillgången till biomassa är dock begränsad och därmed blir frågor kring effektivt och hållbart resursutnyttjande, inklusive kemikalieanvändning, viktiga. För en hållbar markanvändning bör även jord- och skogsbruksmarkens betydelse för bland annat biologisk mångfald och livsmedelsproduktion beaktas.

¹ [Farm to Fork Strategy \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euro-observatory/en/farm-to-fork-strategy)

² [Biodiversity strategy for 2030 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euro-observatory/en/biodiversity-strategy-for-2030)

³ [Sustainable use of pesticides \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euro-observatory/en/sustainable-use-of-pesticides)

Avsnitt 3.3 Konstruktioner och bostäder

Kemikalieinspektionen stödjer förslaget om en loggbok för byggmaterial och byggnader, inklusive information om förekomst av farliga ämnen, något som också finns med i förslagen till revidering av EU:s byggproduktförordning⁴ och i den föreslagna ekodesignförordningen (Ecodesign for Sustainable Products Regulation, ESPR)⁵ i form av införandet av ett produktpass och liknande åtgärder. För integrering av hållbarhetsaspekter är även EU:s Taxonomi⁶ viktig, inte minst dess krav gällande farliga ämnen.

Avsnitt 3.4 Industri

Flera av förslagen kopplade till industrisektorn handlar om cirkulär ekonomi, materialeffektivisering och återvinning. I det sammanhanget är det även viktigt att beakta innehåll av kemikalier, eftersom det annars är en aspekt som kan försvåra ett effektivt resursanvändande och mer cirkulära materialflöden. Kemikalie- och toxicitetsaspekter av cirkulär ekonomi måste finnas med i analyser och utformning av åtgärder. Det är viktigt att upprätthålla principen om höga och likvärdiga krav på nyproducerat och återvunnet material, med avseende på dess innehåll av farliga ämnen och säkerhet gällande hälsa och miljö. Cirkulär ekonomi bör vidare ses som ett medel för att uppnå bättre hälsa, miljö och hållbarhet, snarare än ett mål i sig.

Processer och ambitioner inom områden som hållbar design (Safe and Sustainable by Design) och Grön kemi tar upp såväl toxicitets-, klimat- och resursaspekter och är viktiga då de kan erbjuda tekniska lösningar och innovationer som möjliggör en omställning i hållbar riktning. Vid utveckling av nya material (och kemikalier) bör alla relevanta hållbarhetsaspekter beaktas för att exempelvis undvika kemiska ämnen som kan försvåra återvinning vilket i sin tur kan medföra ett ineffektivt resursanvändande.

Kemikalieindustrin som sådan eller produktion och användning av kemikalier behandlas inte i någon större utsträckning i underlaget. Kemikalieindustrin har generellt sett ett stort fossil- och energiberoende och betydande utsläpp, men också potential till ökad cirkularitet och innovation. Kemikalieproduktionen förväntas också öka kraftigt, bland annat då produkterna är basen för nästan all produktion och konsumtion av material och varor. Det är därför en sektor som bör finnas med i den strategiska planeringen och analysen för en hållbar omställning.

Avsnitt 3.5 Förbränning av plast

Kemikalieinspektionen delar bedömningen att det behövs incitament för att ställa om till miljövänligare plastproduktion. Betydelsen av begreppet ”miljövänligare” är dock otvetydigt och det behöver klargöras vilka faktorer som ingår i detta begrepp. Information om förekomst av farliga ämnen är en viktig aspekt för att främja giftfria och resurseffektiva kretslopp. Vidare bör det analyseras huruvida den kraftiga ökningen av produktionen av plast som förutses globalt är förenlig med en hållbar utveckling, givet råvarubas, energianvändning, innehållet av farliga ämnen, det redan idag stora

⁴ [Review \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-room/default.aspx?id=13122)

⁵ [Ecodesign for sustainable products | European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euro-observatory/en/industry/industry-ecodesign)

⁶ [EU taxonomy for sustainable activities \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euro-observatory/en/industry/eu-taxonomy)

problemet med spridning av mikroplaster, den bristfälliga avfallshanteringen samt det faktum att en så liten andel av den producerade plasten återvinns.

Vid återvinning bör kvalitetskriterier ingå som en del i bedömningen av måluppfyllelse. Kvotplikter i form av endast kvantitativa mål utan tydliga kvalitetskriterier riskerar att ge incitament för lågkvalitativ återvinning (så kallad ”downcycling”) med föroreningsrisk och därmed en oansvarig användning av återvunnet material. Vid åtgärdsförslag för materialåtervinning bör aspekter som tillgänglig metodik för återvinning och kvaliteten på det återvunna materialet med hänsyn till bland annat kemikalieinnehåll, funktionalitet och möjliga användningsområden finnas med.

4.2 Finansiering

Inriktningen inom finanssektorn med investeringar och institutionella investerares roll är central för att möjliggöra en omställning i hållbar riktning. För integrering av hållbarhetsaspekter är EU:s Taxonomi⁷ viktig, inte minst dess krav gällande farliga ämnen.

4.3 Offentlig upphandling

Offentlig upphandling är ett viktigt verktyg, inte bara för att säkerställa ett effektivt användande av offentliga medel och sund konkurrens, utan också för att upphandlingen genom att den baseras på aktiva val och styrning av utformningen av varor och tjänster kan främja miljömässig hållbarhet. Det är därför centralt att miljö- och hälsoaspekter, inklusive sådana förknippade med kemikalier, omfattas.

I detta ärende har generaldirektör Per Ångquist beslutat. Emma Westerholm har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Urban Boije af Gennäs deltagit.

Per Ångquist

Emma Westerholm

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte signerat.

⁷ [EU taxonomy for sustainable activities \(europa.eu\)](https://europa.eu/eu-lex/taxonomy/index.do)